

Streda 1.6. 2011 The forest international school alebo utrať všetky svoje úspory na školné

hytro do seba hodím kapučíno z automatu a ponáhľam sa za veliteľom, čo nesie hádam nasýtenú Millu k autu. Na pumpe si za zjedený obed vybrala gumeného ježka, ktorého teraz naťahuje. Zatiaľ máme za sebou iba 150 z plánovaných 400 km. Až do Saint Malo. Cestu sú i napriek zajtrajšiemu sviatku a predĺženému víkendú zatiaľ v norme.

Ráno sme sa zdržali vyše hodiny vo Forest international schol. Lesná škola so škôlkou sa naozaj nachádza za mestom pri lese. Budova je prerobená z malého letného sídla. V areáli sú pekné ihriská aj vyhrievaný krytý bazén. Mille sa tam zapáčilo hneď. Pri vchode bolo akvárium s tak 2-týždňovými kuriatkami, ktoré chcela kŕmiť. Za dvermi bolo počuť spev detí. Anglickú pesničku dopĺňali pohybmi do rytmu. Deti od 2 do 6 rokov šantili po farebnej miestnosti v rovnakých zeleno-šedo-žltých uniformách.

Riaditeľka, staršia zádušná a roztržitá Francúzka, samozrejme na stretnutie meškala. Po príchode chvíľu pozorovala Millu a zhodnotila jej počínanie v cudzom prostredí. Previedla ma po útulnej budove. V triede pre najmenších bolo akvárium so žubrienkami a obrázky vývoja žiab, ako i žabie umelecké diela detí. Potom sme si sadli do jej kancelárie, čo vyzerala asi tak, ako bola roztržitá. Nevedela nájsť nič, čo mi chcela dať. Ale zato rozprávala ako verklík: „2 krát týždenne plávanie, každý deň vychádzka do lesa, na olovrant, desiatu iba ovocie (nekažia ich sladkosťami), a obedy v biokvalite (ako jediní v okolí Paríža)!“ To je všetko fajn. Škola je pekná, iba 10 minút autom od nás.

Chodiť však musí minimálne 3x v týždni na pol deň (3 hodiny). Čo mi príde veľa. Stačilo by iba 2x, aby sme mali veľa času byť spolu. Nechcem ju dať preč. Iba mám pocit, že sa musí začať učiť byť bezo mňa aspoň na pár hodín. S deťmi je rada. Čo budem tie 3 hodiny 3x v týždni bez nej robiť? Mať čas na seba. Ale, čo budem robiť? Jediná vec, čo nás odrádza je cena. Ročné školné 6000,-€, bez uniformy a eventúálnych výletov. Slávov kontrakt obsahuje preplácanie školného, ale až od 6. rokov. Dohodli sme sa na 2 skúšobné rána, potom sa rozhodneme. Fakt je ten, že v okolí sa nachádza viacero anglických súkromných škôlok. Všetky sú však rovnako drahé...

Pokračovanie večer:

Je 21.49 a slnko má ešte minimálne 15 minút k horizontu oceánu. Zafarbuje oblohu do ružova. Voda ho zahasí presne za pevnosťou postavenou na ostrovčeku vzdialenom kúsok od hradiel St. Malo, brány do Bretónska, územia Keltov. Mille trvalo 1,5 hodiny, kým spracovala vzrušenie celého dňa a bola ochotná strčiť nohy do spacáku. Tato už odfukoval a ja som držala oči pevne zavreté, aby ju to presvedčilo. Ešte potrebovala vyhnať zo stanu muchu, vyliat trochu džúsu do vaku, no potom bola tuhá za pár minút. Vonku je sviežo. Celý deň pofukovalo, slnko cerilo zuby. Do rána má byť 8°C, ale sme dobre vybavení. Mój spacák je do -30°C, tak si tam Millu nasáčkujem, ak by jej spacák do mínus 10 nestačil. Kemping Alet je na cípe výbežku pevniny nad skalnatým pobrežím, hneď vedľa pozostatkov bunkrov z 2. sv. vojny. Prijemné prostredie, čisté teplé sprchy a WC.

Poobedie sme strávili potulkami stredovekými uličkami, ochutnávaním bretónskych špecialít (maslové keksy, galette, koláče) a hraním sa na pláži. Chodníčkom cez more sa dalo prejsť na 1 z mnohých ostrovčekov. Naspäť sa bolo treba ponáhľať. Jazyky prílivu už olizovali kamenný chodníček.



Štvrtok 2.6.2011 Sever Bretónska - Cap de Frehel, Ile de Brehat

V noci nakoniec až tak zima nebola. Milla sa v kuse odkopávala a krútila po celom obvode stanu. Spala som v 30-minútových intervaloch, aby som ju vždy aspoň na chvíľu prikryla. Väčšinou mala aj tak nohy vyložené na mojej hlave a keď si uvedomila objatie spacáku zúriivo zo spánku kopala, aby sa vyslobodila. Na raňajky som servirovala suchú bagetu a kakao z krabičky, ktorú som mala celú noc na tele, aby mala ráno telovú teplotu. Vykašľala sa na oboje.



Vyrazili sme krátko po 9.00 a vystihli sme pevnosť Fort La Latte, pochádzajúcu zo 14. storočia, takmer prázdnu. Týči sa na skalistom útesom. Prišla mi ako z rozprávky. Okienkom v hradnej veži som pozorovala tyrkysové more. Ani by ma neprekvapilo, keby sa tu zjaví Izolda vzdychajúca láskou za Tristanom. Odtiaľ bolo iba na skok do Cap de Frehel- zeleného mysu.

Vyhľadnutí sme zakotvili v reštaurácii blízko zlatých pláží. Povinne sme si dali Bretónske galette – veľká palacinka bez chuti s plnkou podľa výberu. Pre Slávina tuniakovo-rajčinová, pre mamku plody mora. Millu som prehovorila, aby si dala chobotničkine chápadla s prísavkami: „...a táááko sa tie prísavky budú lepiť na jazyk.“ Nakoniec

zjedla aj pár mušlí, čo dlho prehadzovala hore-dolu jazykom. Teraz sedí už 2.x na nočníku. S plnými bruchami bolo najjednoduchšie si ľahnúť na vyhriaty piesok. Milla zbierala mušle a ja som i zadriemala. Voda bola ľadová.



Zvyšok
dňa sme

mali na pláne už iba Ile de Brehat, skupinu ostrovov s mnohými majákmi. Nestihli sme poslednú okružnú plavbu medzi ostrovmi, čomu som aj celkom vďačná. Nechcela som vidieť tatka kŕmiť ryby cez palubu. Kemping Rohau sme našli hneď vedľa, nad morom. Susedia grilujú dobroty, vôňa sa nesie celým okolím. Slastne popíjajú víno. Mňam.



Piatok 3.6. 2011 Medzi ružovými skalami

Severná časť Bretónska je iná. Savanovitejšia. Južná je viacej vlnitá a pokrytá hustými listnatými lesami, striedajúcimi sa pasienkami. Dnes sme boli ešte na severe v Ploumanachu a Tregastel na pobreží



granitových megaskál (Cote de Granit Rosé). Pripomínali mi národný park Jumbo rocks v Californii. S odľavom vystúpili do ružova sfarbené skaly na súš. Porozsýpané sem-tam ako stavebnica na mäkkom piesku, ktorú nejaký Goliáš zabudol upratať. Vyplavené riasy by sa dali hrbat' na tony. Po ceste sme vystihli miestny trh v mestečku Perros Guirec. Už z diaľky na nás kričali do chrumkava upečené kurence na grile. Celé sme si dali zabaliť a medzi obrovskými skalami teraz obedujeme. Milla obhrýza stehno.



Vrhla sa naň ako vlk. Už 2. deň kvílila, že chce: „Meat!!!“

Po lepšom zahľadnutí sa na kamienky pod nohami je vidno mnoho rôznofarebných drobných lastúr. Žlté, oranžové, hnedé, čierne....zbierali 2 hodiny a drobec nemal stále dosť.

Bretónsko si zachovalo staro keltský jazyk – bretónštinu. Učia ju v školách ako nepovinný jazyk. Názvy mi pripomínajú krajinu Pána prsteňov: Lesneven, Rumengol, Rohan, Kerlovan,...Vo Francúzsku je 5 takýchto 5 pôvodných „mŕtvych“ jazykov.

Sobota 4.6. 2011 Kozí mys a pláž mŕtvych kreviet

Už som opálená podľa oblečenia. Zvyšok trupy je v tvári tiež červený ako rak. Povinne sa natierame maminkiným hydratačným krémom. Dnes prekvapilo extrémnych 30°C. Počas túry nad skalnatými útesmi to bolo dosť. Už rozumiem, prečo je porast nad útesmi síce sviežo zelený, ale nízky, hustý ako koberec a pichľavý ako kaktus. Vietor, chlad a slnko dajú zabráť. Túra z mestečka Camaret sur mer trvala cez hodinu, ale pohľad na lagúnovú zátoku nad útesom Point de Perhir, s takmer bielym pieskom, stál za to.



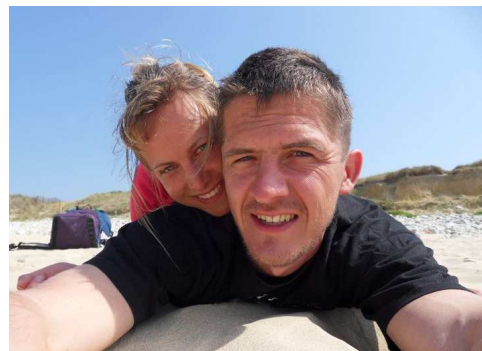
Atlantik bol však stále studený. Omočila som si až palce a šla sa vyhrievať na jemný piesok. Pri jeho jemnom presýpaní som nadabila na hĺbky drobných mŕtvych kreviet. Niektoré ešte žili a v snahe utiecť pred páliacim slnkom poskakovali unavene za vlnami. Pochybujem však, že tých 100 metrov zdolali. Domčeky nad útesmi sú neskutočne ľúbezné. Nízke, kamenné s farebnými okenicami. V porovnaní s veľkými domami nášho bežného života vyzerajú skôr ako malebné chatky.



Cestou späť nám už vyhrávali muzikanti a Milla vykrikovala: „Rice!“ V miestnej pekárni tatko kúpil 12 nefalšovaných, bretónskych palaciniiek s priemerom 40 cm. V obchode som našla „starokeltský“ jahodový bio-lekvár a Milla vybrala šľahačku. Hneď vedľa pekárne som v obchodíku so suvenírmi konečne našla keltský prsteň mojej veľkosti. Má typický trojšpirálovitý symbol triskal a spod neho na mňa žmurkajú 2 modré kamienky. Triskal je znak pre dievča-ženu-babizňu., metamorfózy každej z nás. A som zasnúbená s Bretónskom.



Poobedie sme skúmali Koží mys. Táto časť Bretónska má naozaj tvar kozej hlavy. V úmornej horúčave bolo však lákavejšie zakotviť na pobreží, kde Milla blažene prehrabala polovicu pláže. Cesta do Carnac sa niesla v rytme Podhradská a Čanaky. Tatko ešte teraz pohmkáva: „Takto skáču žabky...“ Zložili sme sa v 3* kemp (doteraz sme boli iba v 2*). Tento je krajší, zelenší a pri sprchách je dokonca práčka a sušička. Niekde mala byť i miestnosť s TV. Jediný problém som mala so sprchou, ktorej hlavica je tak vysoko, že rozptyl vody striekal všade len nie na mňa. Chcela som si umyť vlasy. Oplachovala by som ich asi večne, po kvapkách.



Nedeľa 5.6. 2011 Keltské dedičstvo



Raňajšia zamračená obloha vytvárala ideálnu atmosféru na prechádzky medzi keltskými megalitmi. Skryté medzi hustými borovicovými lesmi, človeku pri 1. pohľade až vyrazili dych. Pásky o šírke 60 m sa tiahli s prerušovaním niekoľko km. V páse bolo niekoľko paralelných pruhov kameňov. Od obrovských balvanísk, súmerne usporiadaných, až po malých kamenných súrodencov. Hustý porast okolo polí dýchal históriou. Až som čakala, že z brečtanom obrastených borovíc vylezie nejaký bradatý druid. Nedostali sme sa k žiadnym megalitom so zachovalými rytinami.

Dalo sa očakávať, že dopravná špička bude kulminovať. Po 3 hodinách s priemernou rýchlosťou 30, tatko stratil nervy. Zmenil trasu. Je síce o 80 km dlhšia, ale pri 500 km to nie je až taký problém. Za 9 hodín by sme mali byť doma, ak navigácia neklame. Tatko si kráti chvíľky behaním z jedného pruhu do druhého. Podľa rádia sú okolo Paríža 200-kilometrové kolóny. Od obeda prší, tak je v aute na „vydržanie“. Malý Kelt vystriedal už všetky zábavné činnosti a je vo fáze: „Všetci ma seriete.“ Po aute lieta všetko, čo sa jej dostane do rúk. Ani neviem, kto je viac unavený. Ešteže to zachraňujú hranolky. Na okamih je pokoj. Hranolky sú horúce. Fúka odušu. Tatovi z milosti posielala dopredu horko-ťažko 1 úbohý kúsok.



Pondelok 13.6. 2011 Ako sme zvládli ovčie kiahne alebo Murphy mal zase pravdu

Najhoršie už máme za sebou. Po 4 prebdetých nociach sa teším, že tatko dnes doletí domov. Dokonca sľúbil, že si zajtra vezme dovolenku. Konečne pôjdem vóóón. 1. vyrážku som našla v stredu. Anakonda bola už druhý deň bez nálady. Jediné čo ju bavilo, okrem palca, bolo kreslenie anakond. Čím väčšie, tým lepšie.

Vo štvrtok sa objavili pupáky aj vo vlasoch a na tvári a to som už vedela, že sme v tom. Gratulovala som si, že som múdro, deň predtým kúpila nové ceruzky a veľké papiere....potrebovali sme ich mnoho. Milla celú svoju nervozitu vtelila do kreslenia. Prvé 2 dni anakondy, potom chobotnice a posledné 3 dni sú to geometrické tvary za pomoci šablóny. Ani nestíham strúhať ceruzky.

Dni 3.-5. boli kritické s neustálymi horúčkami. Minula som celú fľašku sirupu na jej zníženie. Mám pocit, že slúžila ako náhrada stravy. Milla odmietla jesť, ale sirup chodila vypytovať stále. Najčastejšie opakované slovo sa stalo „neškriabať“, čo bolo dosť náročné. Hlavu si stihla rozškriabať komplet. Na hrudi a krku má tiež pár exemplárov vo veľkosti euro mince, ktorým nedala pokoj. Natierala som ju šťavou z rozmixovanej rastlinky „žaba“, čo rýchlo hojí už rozškriabané. A večer som ju zabávala kúpeľom v ružovej vode z hypermangánu.

Jediné, s čím som jej nevedela pomôcť, sú pupence v očných viečkach a na chodidlách. Telefón zazvonil, len keď volal tato. Kamarátkam som dala vedieť novinku a radšej písali iba maily. Báli sa. Valentína dokonca nezdvíhala ani telefón. Viem, riziko nákazy je veľké. Jediná vec, čo ma trápi je, že Milla sa vyhádzala na 2 deň po skúšobnom dni v škôlke. To znamená, že je dosť možné, že... ani nechcem pomyslieť.

Skúšobný deň bol príma. Prišli sme uprostred hracích aktivít. Milla sa vtmolila medzi deti. Od dievčat dostala sukňu pre morské panny a usalašila sa s nimi v ich loďke. Neskôr spolu kreslili a dali si desiatu. Milla sedela za okrúhlim stolom, pila z rovnakého pohárika ako ostatní a jedla ponúkané nakrájané jablko. Po desiate prišlo na rad plávanie. Nemali sme so sebou nič, ale dali nám plaveckú plienku a šlo sa na to. V malej skupinke 6 detí sme sa nasáčkovali do krytého bazéna v záhrade. Nemôžem povedať, že by bola voda nejako super teplá, ale vzduch bol vyhriaty.

Decká naskákali do vody a po jednom čakali, kým na nich príde rada, aby si zaplávali s učiteľkou a zachránili dinosaura na 3. strane bazéna. Milla sedela s plávacími motýlikmi na okraji. Učiteľke povedala 2. hlasné: „No!“, keď sa ju snažila dostať do vody. Plávať šiel každý, aj malý chlapček, ktorému tiekla z nosa hustá zelená sviečka. Po 30 minútach bol koniec a znovu sme šli do triedy, kde sa ešte pohrala. Bolo fajn si to zažiť a zároveň som pochopila, že Milla je na to ešte malá. Celý čas, aj keď sa tešila a čľapotala nohami vo vode, sa ma držala ako kliešť. Kým sa vystriedajú všetky deti, prejdú 2 hodiny, čo sú 2/3 z času, čo by tam bola. Takže si ešte počkáme a možno medzinárodnú škôlku skúsime o rok.

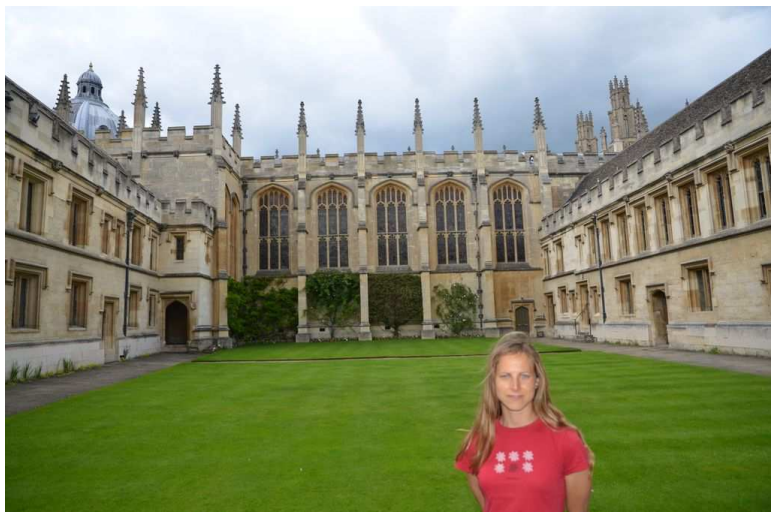
Ale aspoň som, takto uväznená, dokončila Millinu lienkovú patchworkovú deku, do jej, už dospeláckej postele.



Piatok 17.6. 2011 It rains dogs and cats alebo anglické počasie

„Vstávame, je 3.45. Pobaliť, naložiť sa do auta a vyrážame,“ asi tak sme sa vo štvrtok budili do skorého rána. Mille sa už neobjavila žiadna nová vyrážka a chrasty sú tuhé, tak sme vyštartovali do Škótska. Deň pred odchodom som ešte o 18.55 stihla tatkovu k 9. výročiu svadby kúpiť vysnívaný Nikon s kvalitným objektívom. Čo iné ešte ku šťastiu potreboval? Hm, asi trochu viac spánku a oddychu, to je fakt. Milla nám po ceste do Calais spravila radosť. 3-hodinovú cestu celú prespala a v La Manche-ském tuneli pílila riadne. Zobudila sa až za Doverom. Tatko hneď po vjazde na anglické cesty štipľavo poznamenal, že to musel byť riadny chuj, čo vymyslel jazdenie na ľavej strane. Ale šlo mu to fajn. Väčšinou sa zo zvyku neustáleho predbiehania držal na ľavej strane.

Míle sa míňali pomaličky hlavne okolo Londýna. S Millou sme pokreslili všetky papiere, prečítali knižky. Tatkovu sa dostali tiež dostatok pozornosti vo forme permanentného gurmánskeho bufetu. 1. zástavku sme mali vo Windsore. Malebnom mestečku s typickými tehlovými nízkymi domčekmi. Stačilo vystúpiť z auta a začalo pršať. Ale na anglické mrholivé počasie sme boli pripravení. Šup do pršiplášťov. Ako mátohy sme prešli cez detektory pri vstupe do sídla anglickej kráľovskej rodiny – kamenného hradu z 12. storočia. Hradný komplex je rozsiahly a veľká časť je sprístupnená verejnosti. Ale inak ma ničím neoslovil. Kým sme sa kochali vo vnútri, vonku sa tak rozpršalo, že prejsť späť k autu znamenalo premoknúť do nitky aj cez pršiplášť. Tatko si strážil svoj nový foťák ako oko v hlave.



Mokří sme pokračovali krajinou dokonale ostrihaných trávnikov ďalej na sever. Cieľ: Oxford. Univerzitné mestečko nás privítalo slnkom. Po daždi ani stopy. S Millou na chrbte sme objavovali jednu univerzitu za druhou. Kamenné centrum dýchalo históriou. Najstaršia univerzita pochádza z 12. storočia. Podarilo sa nám nakuknúť i do kantíny, čo vyzerá naozaj tak, ako je zobrazená v Harry Potter-ovi. Vysoká miestnosť z dreveným obkladom a radmi dlhých stolov s lavicami. Pekne upravené areály okolo každej školy lákali študentov i návštevníkov. Aj ja by som šla do školy znovu. Vstupné kamenné schody niektorých

z nich boli v strede, kde sa najčastejšie stúpalo, zodraté. Ani si neviem predstaviť, koľko študentov po nich za toľké storočia ich existencie prešlo. Kamenné ulice boli plné študentov v čiernych talároch. Je posledný týždeň letného semestra a začali skúšky. V nedeľu sa v každej z univerzít koná rozlúčková bohoslužba. Každá má vlastnú kaplnku. Koniec semestra sa zvykne oslavovať. Svedčia o tom bohaté zvyšky konfiet na uliciach.

Omladení sme pokračovali v ceste, aby sme pozdravili Shakespeara v Stratford upon Avon. Z domu, kde sa narodil sa stalo múzeum, priamo na pešej zóne v centre. Podobne je to na cintoríne, kde je pochovaný.

Čo sa mi páči na mestách najviac, je absencia škaredých vežiakov. Aj novopostavené budovy musia zapadať do štýlu architektúry a väčšinou nemajú viac ako 3 poschodia. A už nás čakala iba cesta k Benovi do Derby.



Ben, bývalý Slavinov kolega z Anglicka, u nás v Paríži strávil 2 týždne na Vianoce. Tešil sa, že sa na 2 noci stane naším hosťom. Ben je typický postarší Angličan. Rezervovaný, v prejave napätý, neohrabane roztomilý, zdvorilý a snaživý. Pri príchode s nadšením oznamoval, že hosťovská izba je pripravená, a že kúpil nové obliečky a aj ich vypral. A pred raňajkami dokonca s ospravedlním vybehol z domu a za 5 minút dofrčal s jahodovým lekvárom hneď potom, ako Slavo vyslovil svoje toastové želanie. Žije sám a je neskutočný milovník veľkomiest so srdcovkou menom Paríž.

Dnes nás zobral na výlet do Nottinghamu – mesta Robina Hooda. Slavo si z neho celý deň uťahoval, že aj napriek tomu, že tam Ben študoval, pozná z jeho histórie menej ako my. Chudák, neustále sa nervózne pochechtával.

V meste ma uchvátil jednoduchý hrad na vápencovom kopci. Jeho základy vystaval v 11. storočí Viliam Dobytateľ. Až do doby Henricha III. bol hrad kráľovským sídlom. Dolu, pod hradom, sme našli najstarší anglický hostinec z 12. storočia s poetickým názvom Jeruzalem. Zajtra sa skoro ráno s pohostinným Benom rozlúčime.



Sobota 18.6. 2011 Cesta na najsevernejší cíp Škótska

Z takmer 900 kilometrovej trasy nám 700 km dnes pršalo, šľahalo, mrholilo a smoklilo. Ideálne počasie. Zababušená na zadnom sedadle som rozmýšľala, čo budeme robiť, ak bude pršať celý čas. Milla medzi záchvatmi kreslenia driemala a tato, za volantom, mal žravú nemoc. Prvá polovica cesty sa tiahla zvyškom Anglicka a Škótskymi „Lowlands“, ktoré vyzerajú ako zeleným machom obrastené zvlnené kopčeky posiate chumáčmi pasúcej sa vaty. Ovce sú všade. Slavo zhodnotil, že ich tu musí byť viac ako obyvateľov. Zdalo sa, že im dážd' vôbec neprekáža. Niekedy sa mihli aj nejaké tie lesy, ale kvôli pastvinám ich väčšinu vyklčovali už pred koncom 12. storočia. Obdobie medzi rokmi 1000 až 1200 bolo ideálne pre rozvoj poľnohospodárstva a chovu zvierat. V tom období bolo však viac hovádzieho dobytku. Okolo roku 1300 nastala zmena klímy a príjemné teplúčko vystriedala na 5 storočí riadna kosa, ktorú nazývajú „Mini ice age“. Počet obyvateľov podľa historikov klesol o 1/3.



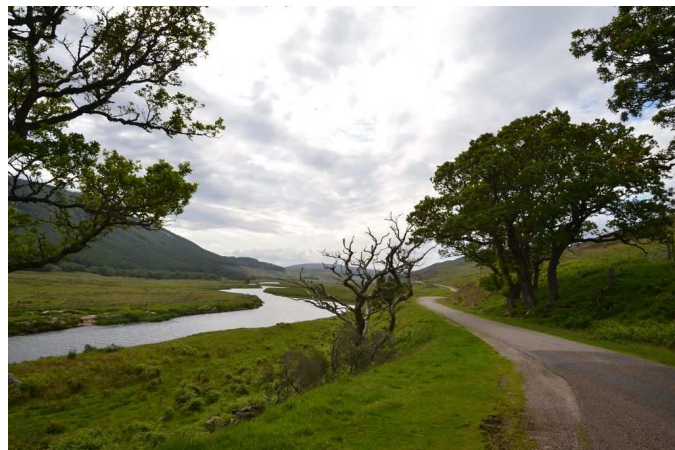
S prvým náznakom slnečných lúčov sme si spravili prestávku v Stirlingu – stredovekom mestečku Sira Róberta de Bruce, s dominantným kamenným hradom a miestom, ktoré sa spája s menom Williama Wallace. Za silného vetra sme zdolali kopec s týčiacim sa pamätníkom, aby sme sa pokochali pohľadom na okolité doliny a kopce, kde v roku 1297 William alias Statočné srdce zdvihol svoj škótsky kilt a milým Angličanom ukázal, spolu so svojimi kamošmi, holý zadok.

Vybavila sa mi scéna, kde ho stvárnil Mel Gibson. Viem, že som sa vtedy čudovala, ako to, že im v tých sukniach nie je zima. Teraz som mala ¾ nohavice a fučalo spolu s dažďom a tiež mi nebolo zima, takže sa na to asi dá zvyknúť. Zo žartu, keďže viem, že tento príbeh má veľmi rád, som Slávovi navrhla, že by som mu takú sexi sukničku kúpila. A dodala som: „Keď chceš, aj pančušky, čo nosil Robin Hood.“



Po pár desiatkach kilometroch sme vstúpili do „Highlands“ alebo škótskych výšin zahalených do sivých búrkových oblakov. Kopce sú vyššie, v spodných častiach sem-tam husto zalesnené ihličnými stromami a v horných častiach oholené, zafarbené do hnedo-šeda s občasnými skalami. Na bielom hrade Blair sme si dali obed, k čomu nám do rytmu zagajdovala pravá miestna „bagpiper-ka“. Už nám zostávalo iba 200 km, keď sa z ničoho nič vyčasil a dokonca vykuklo i slnko. Priamo na hrade Dunrobin, týčiacim sa nad morom. Zrazu som si uvedomila zelenú farbu všade naokolo.

Posledných 60 km bola už iba poľná cesta tiahnuca sa medzi kopcami a sviežo-zelenými lúkami a pastvinami, poprerezávanými tmavo-hnedými potokmi. Ak šlo auto oproti, bolo treba nájsť rozšírenú krajinu a zastaviť vedľa všadeprítomných kamenných plôtikov, aby sme sa vmestili. V jednej zo zákrut sme skoro prešli stádo divej vysokej zveri.



Majiteľka nás previedla chatkou, ktorá síce nie je zariadená najmodernejším nábytkom, prekvapí však kompletnou vybavenosťou. Dokonca nás, okrem čerstvého mlieka a inými základnými potravinami, prekvapila i práčkou s voňavým práškom a avivážou, knižnicou plnou kníh a DVD prehrávačom s množstvom filmov. „Aha, tak to, keby pršalo,“ pomyslela som si.

More pri západe menilo farby, až sa ustálilo na sivo-bielej. Akoby sa predo mnou rozprestierala krajina veľkého nekončiaceho zrkadla. Tam niekde ďaleko je už iba Severný pól. Stačí sa nadýchnuť a cítim jeden z najkrajších parfumov prírody – vôňa mora premiešaná s čerstvo skosenou trávou. Je už takmer poľnoc a ešte stále nie je tma. Obloha je tmavomodrá. Nad horizontom mora prenikajú lúče neúnavného slnka. Zabudla som, že tu sa tiež odohráva prvé dejstvo polárneho divadla. Slnko zapadne o 00.30 a objaví sa o 03.00. V zime je to takmer naopak. Zapadne o 15.00 a lenivo pospáva až do 11.30.



Pondelok 21.6. 2011 Orkney Islands, cesta do doby kamennej

Podľa večernej predpovede počasia malo byť dnes síce pod mrakom, ale bez dažďu. Nabudení, s kopou sendvičov v batohu, sme o 8.30 sadali do opršaného auta. Mala som pocit, že s míňajúcimi sa 60 kilometrami sme stále bližšie a bližšie k búrke. V prístave fučal silný vietor a riadne mrholilo. O 2 200 míľ ďalej je už iba Severný pól. Cesta na najsevernejšie ostrovy Škótska trvala necelú štvrt'hodinu. Tato



jastril ako orol, ale žiadnu veľrybu ani tuleňa nezočil. Mal v sebe Kinedryl, tak si plavbu aj užil. Na druhej strane sme vystupovali na slnkom zaliatu zem. Hm, to je zmena počasia. Orkneye pozostávajú zo 70 ostrovov, z toho je iba 20 obývaných dokopy 18 000 obyvateľmi. Zato je tam 150 000 kusov dobytku a 60 000 oviec. Na ostrovoch sa nachádza 1 ucelený, asi 1 km dlhý pás stromov. Aj to umelo vysadený v záveternej strane väčšieho svahu. Inde stromy neprežijú. To všetko nám za pár minút stihol porozprávať ukecaný miestny sprievodca, čo nás vozil v autobuse. Mal silný orkneyský akcent, ktorý mi znel ako, keď sa Rus snaží rozprávať po anglicky a má pritom silný chrchlavý holandský akcent. Aspoň sme si na jeho historkách krátili čas, kým sme sa dostali k najzaujímavejším častiam.



Niektoré náhrobky prezrádzajú, čím dotýčný počas života bol a iné, ako nešťastník zomrel. Utopením, chorobou, či nešťastnou náhodou.

Asi po hodine nás vyložil v starom mestečku Kirkwall. Katedrála St. Magnus pochádza z roku 1137 a je postavená z červeného a žltého kameňa. Neskutočné, že sa zachovala takmer bez poškodenia. Zo starých náhrobných kameňov sa dali čítať smutné príbehy celých rodín. Na prelome 17. a 18. storočia a potom okolo roku 1870 zobrala najviac životov asi nejaká choroba. Možno mor. Na začiatku roka zomrel otec rodiny, o 4 mesiace 4-mesačné dieťa, v lete 2-ročný syn, o mesiac 5-ročná dcéra a nakoniec na jeseň aj matka. Kto vie, či od žiaľu alebo choroby. Úmrtnosť detí bola vysoká. Dožiť sa veku nad 40 rokov bolo výnimočné.

Sprievodca mlel a mlel. Rozprával historky z 1. a 2. svetovej vojny. Ostrovy boli počas oboch jedným z najstrategickejších miest. Otvárali priestor na plavbu lodí a ponoriek. Domáci, v snahe zabrániť plavbe nepriateľov medzi ostrovmi, stavali betónové bariéry. 1 z najkrutejších udalostí, bolo preniknutie nemeckej ponorky k ostrovu Mainland, ktorá v noci ztorpédovala loď, na ktorej sa nachádzalo 830 mužov a chlapcov. Na ich počesť sa každý pondelok v katedrále čítajú všetky ich mená.

Ale to sme sa už dostali k farmárskej neolitickej dedinke Skara Brae z roku 3 100 p.n.l.. Priamo nad plážou Atlantiku bolo v zemi odokrytých 8 kamenných domov so zachovanými ohniskami, kamennými posteľami a hračkami. Napríklad kamenné hracie kocky alebo mysteriózna kamenná loptička s hrotmi. Presne taká, akú používame na masáž. Predpokladá sa,



že dedinka nebola obývaná príliš dlho, asi prišla 1 väčšia prívalová vlna a dedinku zmietla, resp. prikryla pieskom. Vo vode, asi 100 metrov od pláže niečo vystrkovalo hlavu. Nedalo sa určiť, komu ten vzdialený kukuč patrí. Ale tipovali sme, že tuleňovi.

Poslednou zástavkou bol Ring of Brodgar. Je to 3. najväčší kruh megalitov vo Veľkej Británii. V dokonalom kruhu, z obdobia cca 2 500 – 2 000 pred Kristom, je zachovaných 27 ploských balvanov. Podľa zachovaných kostí a popola sa predpokladá, že sa využívali na hodovanie, alebo prinášanie obetí.



Sprievodca domlel, až keď nás vyhadzoval v prístave. Nezabudol nám ukázať dom Dr. John Rea. Doktor sa preslávil objavením chýbajúcej časti prechodu na Severný pól a aj tým, že zistil, čo sa stalo Franklinovej výprave pri jeho dobývaní. Členovia výpravy, čo nepomrzli sa navzájom pojedli.

Počas plavby späť znovu žiadna stopa po veľrybách. Naša kosatka však robila zábavu všetkým turistom.

Keďže bola stále čulá, vybrali sme sa na najseverno-východnejší cíp Škótska. Duncansby Stacks. Alebo inak, zvetrané stĺpy v mori. Pri slabom svetle boli tmavé a ponurné. I voda pôsobila nehostinne. Mala som však pocit, že by som tam mohla sedieť hodiny a hodiny a iba tak sa dívať na neúnavné vlny. Okolo, na lúkach presiaknutých rosou a stálym mrholením, sa pásli ovce. Mali čierne nohy a biele kožuchy. Sem-tam akrobaticky skákali po hranách útesov, čo sa smrtonosne lomili do hĺbky 100-150 metrov. Vôbec im neprekážalo oplotenie vedené takmer po celom útese.



Utorok 22.6. 2011 Kto sú vlastne Škóti?

Historická mozaika osídľovania sa začína v 6. tisícročí pred Kristom. Skupiny z centrálneho Anglicka osídlili najmä pohostinnejšiu západnejšiu časť krajiny. Živili sa lovom a zberom plodov. S príchodom 4. tisícročia p.n.l. nastala 2. veľká vlna imigrácie. Slovo farmár sa používalo na opis neolitických ľudí, ktorí sa venujú chovu dobytku. Z Írska, južného Anglicka a Európy so sebou priniesli hrnčiarstvo a komorové hroby. Následná vlna migrantov v 2. tis. p.n.l. otvorila priestor pre „beakerov“ prichádzajúcich prevažne cez Severné more. Svojich mŕtvych pochovávali do samostatných hrobov a naštartovali éru používania medi a bronzu.

Relatívny pokoj bol narušený až v polovici 1. tisícročia pred Kristom, kedy sa objavili Kelti. Pojem Kelti vychádza z gréčtiny a latinčiny a znamená „barbar“. Historicky neexistuje 1 jediná skupina s názvom Kelti. Skôr to bolo mnoho malých skupín fungujúcich na rovnakých základoch, organizačných skupinách, praktikách a náboženstve. V Highlands sa zabývali galtskí Kelti, ktorým dominovali individuálne rodinné klany. Kvôli používaniu obrazového jazyka a nádherných prepletaných ornamentov dostali názov Pictovia. V Lowlands to boli skôr po bretónsky hovoriaci Kelti, čo stavali silne opevnené komunity. Z jednej z nich, po skupine zvanej Gododdini ostalo mesto Din Eidyn, súčasný Edinburg. Pomyselnú hranicu medzi Highland a zvyškom tvorí časť Moray až po Argyll.

Podľa rímskych historikov Kelti neboli dobyvačným etnikom. Bojovali medzi sebou, ale boli relatívne pokojní. Manželský zväzok nebol oficialitou. Hodnota a múdrosť ženy stúpala s počtom „kvalitných“ mužov, s ktorými spala. Muži uprednostňovali spávať pohromade a homosexualita bola bežnou praktikou. Mladí muži sa dokonca sami ponúkali príšelcom a návštevam a odmietnutie znamenalo značnú urážku.

1. keltským bojovníkom, ktorý odmietol žiť pod rímskou ríšou bol Calgacus a ženská bojovníčka Boudicca, 61 po Kristovi. Namiesto toho, aby sa vzdala po porážke, radšej sa otráвила jedom. Obaja zahynuli, no docielili, že Kelti boli vytlačení do severných častí za Hadrianov múr. V 6. storočí prišla z Írska skupina galtských Keltov – s názvom Scoti. Pod vedením skristianizovaného vodcu a mnícha sv. Columba sa začal formovať silný keltský patriotizmus, ktorý sa šírila z ostrova Iona do celej krajiny.

Pokojnú hladinu rozvírili 2 invázie brutálnych Vikingov. Zabrali Hebridy a na Orknejských ostrovoch si spravili základňu s názvom Nórske kráľovstvo. Vymazali z povrchu zeme Pictov. Ich genotyp sa do keltského zapísal silnou stavbou tela a blond vlasmi. Zmobilizovaní Kelti vytvorili v roku 839 pod vedením 1. škótskeho kráľa Kennetha MacAlpina vágne jednotné Škótske kráľovstvo. Anglo-sasi z už zjednoteného Anglicka – baróni, túžiaci hlavne po pôde, so sebou priniesli nový, pre gálštinou hovoriacich Keltov, nepoznaný jazyk. Na juhu sa začalo hovoriť skorou angličtinou. A v Lowlands sa používala škóština (západogermánsky jazyk). Posilnila sa svadbou medzi škótskym kráľom Malcolmom III.



a anglickou princeznou Margaret v 11. storočí. Pod jej vedením sa doteraz keltská kresťanská cirkev preformovala na skorú škótsku cirkev, zaväňajúca silnou anglikanizáciou. Aby zamedzil vojne, udržiaval „priateľské vzťahy“ s anglickým Viliamom dobyvateľom.

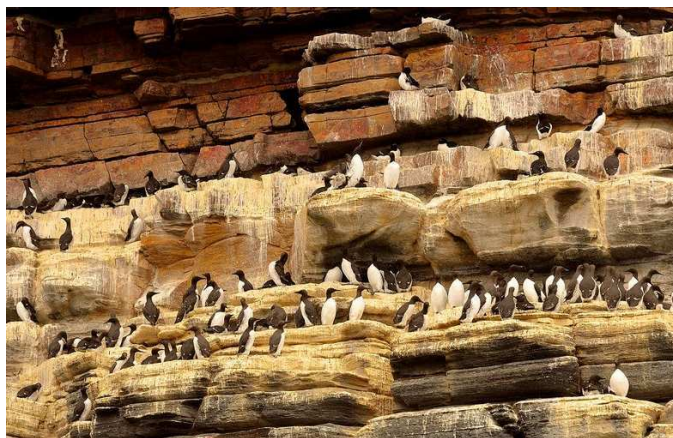
O 100 rokov neskôr to bol mierumilovný Alexander III., čo národne zjednotil všetky keltské aj nekeltské etniká. 1. krát sa nazvali Škóti. Nezanechal po sebe žiadneho mužského potomka, iba vnučku, čo vyrastala v Nórskom kráľovstve. Na ceste do Škótska zomrela a krajina sa ocitla v ohrození. Na korunu si nárokoval anglický princ Edward. A tak sa začalo obdobie bojov za nezávislosť s najdramatickejšími osobnosťami ako sú William Wallace a Róbert Bruce, samokorunovaný kráľ. Po rokoch naháňania vlastná šľachta Williama zradila a ten skončil zaživa rozpáraný a rozštvrtený vo Westminsteri. Časti jeho tela boli na výstrahu rozposlané do jednotlivých častí Škótska. Z Róberta Bruca sa potom, ako porazil so svojimi 15 500 mužmi 23 500-početné anglické vojsko, stal Róbert I. Škótsky. V 1328 podpísal s Angličanmi mierovú zmluvu.

Po jeho smrti začala smutná éra Stuartovcov, škótskeho klanu silne prepojeným na Francúzsko. Každý z kráľov, bol zavraždený zanechajúc za sebou neploletého následníka. Z povinnosti, či strachu si brali anglické princezné. Krajina dosiahla najväčšieho kultúrneho rozmachu v 15. storočí. Snaha pomôcť Francúzsku, ktoré bolo v tom čase obsadené Anglickom, priniesla koniec mieru s Anglickom. Medzi vojakmi Johanky z Arcu sa nachádzalo nemalo škótskych vojakov. Jakub V. využil situáciu a priženil sa do francúzskej kráľovskej rodiny. Behom obdobia reformácie sa mu narodila dcéra, neskoršia katolícka kráľovná Mária Škótska, ktorá musela pred vlastnou, Johnom Knoxom (kalvinozmus) ovplyvnenou, protestantskou šľachtou utiecť do Anglicka. Po 19 rokoch tamojšieho väzenia ju dala kráľovná Elisabeth popraviť. Jej syn, Jakub VI. bol 1. protestantským panovníkom a po smrti Elisabeth sa stal v roku 1603 aj kráľom Anglicka. Do toho sa zamiešal protimonarchistický Cromwell, doba kráľov na čas skončila. Netrvalo dlho a vzniklo Spojené kráľovstvo Veľkej Británie, 1707. Škótsky národ prestal oficiálne existovať.

Ako sa v tatovi prebudil lovecký inštinkt...

Neodolali sme a dnes sme sa vybrali loďou na pozorovanie „wildlife“. 90-minútová plavba viedla popri útesoch na východnej strane. Nekonali sa žiadne veľryby, ale boli sme vďační aspoň za vtákov, nápadne sa podobajúcich na tučniakov. Razorbills a guillemots hniezdili vysoko na nehostinných skalách. Krúžili sme okolo nich ako supy.

Po ceste z Dunnet Head šiel tato náhodou fotografovať pekné pobrežie, keď zrazu rozrušene vbehol do auta: „Tulene, tulene!“ Dupol na plyn a plnou rýchlosťou sa rútil poľnou cestou pod útes.



Ležali tam. Tri riadne kusy a 1 mláďa. Zastali sme asi 30 metrov od nich. Zrazu do tata neviem čo vošlo a rozbehol sa plnou parou s foťákom v ruke k nim. Samozrejme, že ho nepočkali. Naskákali do vody a z bezpečnej vzdialenosti na neho mrkali malými očkami. Lovec sa vrátil späť ako v tranze. Vysvetlil, že nevie, čo to do neho vošlo, asi lovecký inštinkt chytiť mäso.

Nasledoval pokus číslo 2. Plaziac sa po slizkých kameňoch sa za 30 minút dostal až na 20 metrov. Z diaľky sme ho pozorovali. Chaluhy a mŕtve zvyšky



krabov a ostatných živočíchov po odlive na slnku dosť smrdeli. Ale asi to ani nevnímal. To je môj manžel? Takéto lovecké inštinkty som u neho ešte nevidela. Zababraný, smradľavý, ale spokojný nás odviezol späť.

Streda 23.6. 2011 Potulky po Highlands



„A na dovolenke budem týždeň iba oddychovať. Nič nerobiť. Sedieť na lavičke pri domčeku a dívať sa na more pod útesmi.“

To boli slová, ktoré mi tatko opakoval pred odchodom niekoľko krát. Už prešiel týždeň a na lavičke nesedel ani raz. I dnes sme sa vybrali za dobrodružstvom. S pod mrakov k nám dopadalo pár slnečných lúčov. Čas ideálny na zdolanie 2509 stôp vysokého Ben Loyal, týčiaceho sa nad jazerom s rovnakým názvom Loch Royal.

Millu sme naložili do nosiča, poistili 2 vrstvami hrubých ponožiek a hor sa cez pokojne vyzerajúcu trávu, na ktorej sa pásli ovce. Už po pár metroch sme zistili, že tráva je zradná. Podmočená a nasiaknutá vodou bola miestami ako bažiny. Hlasno čvachtala s každým prejdeným krokom. Palice sa mi zabárali do 30 cm. Zišli by sa aj štučne ako ochrana proti vlhkosti. Aj keď neviem, či by zabránila vode do topánkach. Slnko zmizlo, rozfúkalo sa a obloha osivela. Milla sa držala statočne, ani nepípla. Zabávala sa pozorovaním žiab i 2 statných kusov Red deer.



Po 2 hodinách sme dofuneli na vrchol. Výhľad stál za to. Nekonečno zelenej s s väčšími i menšími jazerami. Pôda na kopcoch je čierna ako uhoľ. Preto je aj v potokoch mútna tmavo hnedá, takmer čierna. Tvorí živnú pôdu pre rôznofarebné machy, rastliny a trávy, na ktorých sa pasie dobytok a ovce. Typický škótsky dobytok je huňatý, ryšavý s dlhými špicatými rohami.



Na cestu späť sme Millu pre istotu zabalili do pršiplášťa a tatovej bundy. Vymrznutí sme



s nadšením nasadali do auta. Prechádzali sme územím rodinného klanu McKayov cez smutne známy Bettyhill, kde v 19. storočí prebehli jedny z najkrvavejších čistiek - „The Clearances“. Začali sa v polovici 18. storočia, kedy chceli Škóti obnoviť kráľovstvo dosadením mladého a neskúseného kráľovského potomka Charlesa Stuarta, ktorý sa dohnul z Francúzska, kde vyrastal.

Jeho vojská vedené šéfmi klanov z Highlands boli anglickými porazené a nastali „protikeltské opatrenia“. V snahe zničiť tradície, boli odobraté práva šéfom klanov, zakázaný tartan – káro ako národný odev, a gáľština, ako aj Škóti nazvaní podradnými.





V Bettyhill dokonca chceli preonačiť gálsku národu a spôsob farmárskeho života. Jednotlivé klany boli za pomoci kráľovského vojska presídľované na pobrežie, aby sa z nich stali obchodníci a rybári. Pri odpore ich zomrelo mnoho a čistky vyústili do silnej emigračnej vlny Škótov do USA, Kanady a Austrálie.

Hneď vedľa Bettyhill sme našli bránu času. Na cintoríne je zachovaný Picktami vyrezaný kríž Farr stone z 8. storočia. Neďaleko sa nachádza dokonca kameň „Červeného mnicha“. Predpokladá sa, že označuje hrob červenovlasého sv. Maelrubha (642 – 722), ktorý bol hneď po sv. Columbovi najdôležitejšou cirkevnou osobou v severnom Škótsku. Prišiel tiež z Írska a založil okolo 20 farností.



Piatok 24.6. 2011 Defekt po škótsky



S počasím tu človek nikdy nie je na isto. Chvíľu svieti slnko a za pár minút už mrholí. Tak to bolo aj dnes doobeda. V diaľke na nás žmurkal pozostatok hradu Varrich (Bharrich po gálsky). Priamo nad morom na kopci. Obloha bola blankytná. Tato sa tešil na pekné zábery. Kým sme na kopec vyliezli, z druhej strany nás začala lízať sivá hmľa.

Netrvalo dlho a pršalo. Poklusom sme utekali medzi kvapkami. Míňali sme typické kamenné domy. I dnes je kameň ešte základným stavebným materiálom. Dreva je málo. Lesy boli vyklčované už pred tisícami rokov. Šedé balvany rôznych tvarov sa

poukladajú, aby vytvorili hrubé múry domu. Na hrade sme zistili, že používali i maltu z piesku z pláže. Zmiešali ju so všetkým aj s mušľami. Strechy a trámy sú tu podobne z otesaného ploského kameňa. Za okamih tato nadával, že už zase svieti slnko. Na porazenie.

Tak sme skončili na objavenom detskom ihrisku a vyhojdali Millu takmer až do odpadnutia. Po ceste domov sa znovu rozpršalo. Kľučkovali sme na úzkej ceste určenej iba pre 1 vozidlo. Aby ušetrili na cestách, spravili ich úzke a každých 50 metrov dali rozšírenú krajinu na vyhnutie sa autu v protismere.

V jednej zákrute sme sa v plnej rýchlosti stretli s nákladňakom. Tato, v snahe zabrániť zrážke, strhol volant doľava, na kamene. Lízli sme sa o chlp. Aj keď som predpokladala, že nejaké oškretie nájdeme. Zastali sme, aby sme to rozdýchali a zistili, že máme defekt ako hrom, ale nepoškodené koleso. Výmena kolesa v daždi je celkom zábava. Okoloidúci vodiči sa buď naširoko škodoradostne usmievali, alebo kývali na pozdrav. Aj my, šťastní, že sme prežili a odniesla si to iba guma.





Poobedie tato odfrčal s dojazdovkou do najbližšieho servisu, vzdialeného 30 km. Po 2 hodinách dofrčal s novou pneumatikou a hladným bruchom. Už sme nemali chuť na ďalšie dobrodružstvo. Aj keď bolo ako obvykle iba do 15°C, slnko nás volalo na pláž. Roztiahli sme deku na marhuľovo zafarbenom piesku a stavali hrady. Vyzbierali sme všetky mušle v okolí 50 m a vyzdobili ich. Občas,

keď sme prekročili neviditeľnú hranicu, nalietavali na nás biele vtáky. Silným pískaním nás vyhánali od blízkosti svojich hniezd.



Sobota 25.6. 2011 Cez územie Vikingov

Z domčeku na útese sa odchádzalo ťažko. Auto praskalo vo švíkoch, ale vmestilo sa do neho všetko aj 2 balvany, čo si odnášame na pamiatku. Tatko vybral síce dlhšiu trasu cez severnú časť, ale sľuboval, že bude krajšia. A tak sme vstúpili na územie Sutherland, dávneho kráľovstva Vikingov. Škótsko bolo voľakedy prezývané Kaledónia. Je to najmenej obývaná časť Škótska, nehostinná, no plná prekvapivých krás. Vyššie a ostrejšie kopce a divoké zátoky s bielym pieskom. Atlantik sa tu premiešava a začína vládnuť nad Severným morom. Prejde aj niekoľko desiatok kilometrov, kým naďabíme na nejaký domček. Obyvateľstvo starne. Mladí sa sťahujú do veľkých miest. Za prácou. Zostávajú starí patrioti, verní svojmu patriotizmu, klanu a ovciam, alebo prichádzajú znudení meštiaci, ktorí potrebujú zmenu.

S plným mechúrom zastavujeme na najbližšom mieste s koncentráciou ľudí nad číslo 2. Z informačnej tabule zisťujeme, že priamo pod nami sa nachádza veľká jaskyňa Uamh Smudha. Obe slová znamenajú jaskyňa. To prvé je v galštine a 2. v starom jazyku Vikingov. Slúžila ako viacizbový dom pre Vikingských rybárov. Nástroje a zbrane z nej pochádzajú z 12. storočia.

Po pár kilometroch sme natrafili na odbočku k neznámej vtácej rezervácii. Horami, dolami a serpentínami sme po pár kilometroch preľučkovali k mestečku v zátok. Stáli v ňom až 2 domy. Ten 1. bola rodinná reštaurácia a 2. kadibudka, v ktorej usmievaný pán predával lístky na plavbu na pozorovanie zvierat. Keď povedal, že budeme vidieť puffinov, dlho sme neváhali. Obliekli sme sa do nepremokavých vetroviiek a zapli si záchranné vesty. Aj Milla dostala, takú mini veľkosť.



Nastúpili sme do malého 8-miestneho člna, kde sa nesedelo klasicky, ale obkročmo a bolo nutné sa držať rukoväte. Pre nášho námorníka to bola obrovská zábava. Na všetko, čo sa pohlo a vzlietlo kričala puffín. Puffín je plachý atypický vták s pekne zafarbeným zobákom oranžovým zobákom. Pripomína kríženca tukana s tučniakom. Nakoniec trafila. Videli sme ich asi 10 kusov. Zato razorbillov (po slovensky žiletkozobákov) tam bolo ako maku. Po pol hodine plavby na miernych vlnách, kedy nás sem tam riadne ošpliechalo, začala vymýšľať. Tak sme pozorovali fialové medúzy. Plavba sa chýlila ku koncu, keď sa s nami začali hrať tulene. Vykúkali z vody a pleskli plutvami.



Milla ešte 30 minút v aute opisovala, ako medúzy plávali a čajky kakali z útesov do vody. Snažila som sa



predstierať spánok, aby aj ona zaspala. Ale každých 10 sekúnd som počula vzrušené: „Mommie? Sleeping?“ A keď sme po ceste stretli divú zver pri ruine zámku na jazere, tak som snahu vzdala a znovu sme sa pustili do kreslenia medúz a sasaniek. Celkom fajn posledné 2 dni pila a jedla. Skúsila som na ňu fintu: „To nemôžeš, to je maminkine. To nepi. Opoľ sa zjesť!“ Robiť opak ju baví.

Do Ullapoolu, dnešného cieľa, sme dorazili spolu teplými lúčmi slnka. Na noc sme zobrali asi posledný voľný Bed&Breakfast, so záhadným

menom Fasgadh. Sme priamo pri vode. Dokonca aj zo sprchy sa dívam oknom von a vnímam, ako odliv odkrýva tajomstvá kamenitej pláže. Staručká majiteľka nám pripomína babičku z Mrázika. Až na oči. Tie ma jasne modré. Hm, predkovia boli iste Vikingovia.

Mestečko má pár ulíc a mnohými barmi a reštauráciami. Je východiskovým prístavom na Hebridy – ostrovy západne od pevniny. V jednom z obchodíkov nachádzame keltské CD a.... neskutočné môj vysnívaný keltský prsteň. Je strieborný, s hrubým pruhom farby mora po obvode a rúnovým písmom. Ako z Pána prsteňov. Píše sa na ňom „Sny o večnej láske“. Pochádza z dielne Orkneyskej návrhárky Sheily Fleet. Jej posledná kolekcia sa nesie v tónoch mora a motívoch Vikingov. Videla som ju už na Orkneyských ostrovoch. Pri jeho trojcifерnej cene som smutne preglgla, no tatko s úsmevom vytiahol kreditku. Jednoducho zhmotňuje moje sny o večnej láske...



Nedeľa 26.6.2011 Hľadanie Lochneskej príšery

Nakoniec som mala pravdu. Vikingská modrooká starénka pochádza z Hebridov. Na raňajky nám pripravila praženicu so slaninou. Bolo jej toľko, že ani Slávino nevládal zjesť všetko. Rozlúčili sme sa a vydali sa autom zo západného pobrežia na východné, do hlavného mesta severných Highlands – Inverness. Z mestečka by sme mali asi aj viac, keby nelialo ako z krhly. Vyzbrojení pršíplášťami sme sa pomotali po starobylom centrom vedľa rieky Ness, tečúcej z Lochneského jazera.

Zlákali nás výrobcovia kiltov – škótskych národných károvaných sukní. Pôvodne sa vyvinula z dlhej sukne, ktorá sa v hornej časti prehodila cez ramená ako kabát, 16. storočie. Až na prelome 17./18. st. sa skrátila a stala sa odevom chlapcov a mužov. Šili sa z vlny a károvaný vzor nebol jednotný. Každý klan mal svoje vlastné káro.

Nedáľeko sa nachádza najdôležitejšie bitevné pole v histórii Škótska – Culloden. Stretli sa tam vojská Charlesa Stuarta a jeho armády zo severných Highlands s anglickou armádou v r. 1746. Škóti boli rozprášení a začali sa tvrdé čistky. Na bitevnom poli sú zachované hroby aj pôvodný Highland dom so slamenou strechou. Ešte o kúsok ďalej bola možnosť navštíviť liehovar tradičnej škótskej whisky. Víkend - dnu nás nepustili.



Nevadí, čakala nás Nessie, ako familiárne nazývajú lochneskú príšeru. Opustili sme severné a vstúpili do západných Highland. Ráz krajiny sa zmenil. Viacej rozprávkovo vyzerajúcich lesov. Územie elfov, škriatkov a víl. Kopce boli holé a husto pretkané pavučinou vodopádov a vodopádkov. Ovce sa stratili.

Lochneské jazero je jedno z najhlbších v Škótsku, 200 metrov. Vošli by sa do neho všetci obyvatelia zemegule. Fakticky je to priehlbina medzi 2 tektonickými platňami. Asi aj preto vyvoláva otázky, či v nej môže žiť neobjavený druh zvierat. Podľa legendy vyhnal Colomba v roku 565 príšeru z vôd rieky Ness. V roku 1933 videlo okolo 1000 ľudí zviera podobné pleistosaurom križovať cestu. Snaha dokázať jej skutočnosť viedla v 70. rokoch k rozsiahlemu štúdiu jazera za pomoci kamier a ponoriek. A v 90. rokoch bola v rámci operácie „Deepscan“ spustená cez celé jazero ultrazvuková opona. Ultrazvuk zaznamenal 3-itý kontakt s veľkým predmetom. Taktiež ukázal, že v jazere nie je dostatočne veľa rýb, čo by uživilo potenciálneho dravca. Aj napriek dažďu bolo informačné centrum plné.



v kontraste žltých vyplavených rias je neodolateľná. Hrad sa dá prenajať aj na svadbu....keby to viem skôr.

A potom sa rozpršalo znovu. Zakotvili sme v hlavnom mestečku ostrova Skye – Portree. Prístav lemujú utešené farebné domčeky. Skye, z vikingského „ostrov hmly“, je domovom McDonalovcov a McKenzieovcov. Ubytovanie je príjemné. Domáca pani nám dala dokonca vybrať z menu na raňajky: praženica so slaninou alebo s lososom alebo volské oko alebo na tvrdo. No vyber si. Po týždni budeme asi kotkodákať.

Naša palubná príšerka zaspala a prespala celú cestu až po ostrov Skye. Nevadila jej ani 30 minútová zastávka na najromantickejšom hrade Eilean Donan. Točila sa tu veľa historických filmov. Nečudo, jeho poloha na brehu mora, čierny kameň



Pondelok 27.6.2011 Niekde na konci sveta

Milla nám dnes dala zabráť. Najprv sa zobudila o 4.00 ráno s plačom, pokakaná, čo sa jej stalo 1. krát od 9-teho mesiaca jej života. Potom sa hodinu potrebovala zabávať. O 5.00 si tato povedal, že už netreba spať, tak upravoval našu web stránku. Ráno sme boli ako sovy. Ešte fajn, že si pospala, kým sme si dávali kráľovské raňajky. Romantika pre 2 s výhľadom na more a obsluhou. Domáca pani nám priniesla vajíčka na tvrdo s čapicami, aby nevychladli. K tomu domáce toasty a ovocná misa. Pre Millu sme nechali opražiť slaninku. Počas cesty sme ju ledva stihli posadiť na šerbel', polovica „veľkej“ bola už v gatiach. Následne sa 3x počúrала do nohavíc. Slávino mal pocit, že to robí naschvál. Takýto deň sme ešte nemali.





Takto oddýchnutí sme sa vybrali na malý okruh po ostrove. Konečne svietilo slnko a čakali nás Old men of Storr. Stĺpovité skaly nad morom. Ani sme nečakali, že na 2-hodinovú túru sa vyberie toľko ľudí. Tato, s Millou na chrbte, potreboval predbehnúť všetkých turistov. Bavilo ho skákať z kameňa na kameň ako kamzík. A tak som fučala hore, ale na kamzíka som nemala. Z pod vrcholov sa dalo dovidieť na škótsku pevninu. Skye je veľmi málo obývaný. Dedinky sú vzdialené niekoľko desiatok míľ a pozostávajú z pár domčekov. Takmer každý ponúka ubytovanie.

Všetci traja sme potrebovali trochu pribrzdiť, tak sme strávili poobedie v múzeu „ostrovného života“, Kilmuir, na pobreží. Sú tu zrekonštruované typické domčeky crofterov. Kamenné so slamenou strechou zaťažené kameňmi. Crofter je označenie pre farmára, ktorý po čistkách mohol obrábať pôdu. Dedinka tvorená 5 domčekmi bola obývaná od 18. až do polovice 20. storočia. V každej rodine sa hralo buď na gajdy, husle alebo harfu. Väčšinou to bol otec, ktorý svoje deti naučil umeniu hudby a tak zachovával galské piesne, legendy a príbehy pre ďalšie generácie. Takto žili katolíci, pre protestantov bola hudba tabu. Hneď vedľa sa nachádzal hrob Flory MacDonalldovej, hrdinky, čo pomohla porazenému princovi Charlsovi Stuartovi utiecť po porážke pri Culloden. Prezliekla ho za dievča, aby ho zamaskovala.



Ak by som mala popísať koniec sveta, tak by to bolo 1 slovo - Knott. Knott je dedinka s 8 domčekmi v zálive na západnej strane ostrova. Okolo je iba zelená divočina. Inak, slovo scot znamená zelený kus zeme. „Je tu tak ticho, že človek môže počuť vlastné myšlienky,“ povedali domáci, starší manželský pár. Pri západe slnka nám opisujú naturel typického Škóta: priamy, hrdý, pohostinný, humorný, patriot. A presne takí sú aj oni. Pri šálke čaju s nami sedia takmer do 1.00. Dokonca dostávajú do rúk ďalekohľady, aby som si pozrela, ako sa v zálive čvachtajú tulene. Mám pocit, že ubytovanie tu poskytuje asi každý. Služby, spolu s cestovným ruchom sú najväčším príjmom krajiny. A stoja za to, ešte sme nemali zlý zážitok. Dokonca Slávo povedal, že tu ešte nejedol nič, čo by mu nechutilo. A to je čo povedať. Vychvaľuje si maslo, sušienky, muffiny.... chutia inak, lepšie.

Utorok 28.6. 2011 Ako som sa skoro opila v továrni na whisky

Dnešný deň by sa dal nazvať: z každého rožku trošku. Doobedie sme brázdili severnú časť ostrova. Je divoká a výhľadom na Hebridy. Tie je dobre vidno aj z mestečka Dunvegan. Dorazili sme doň za silného vetra. Z kopca, na ktorom sa týči obrovský balvan je naň pekný výhľad. Pri výstupe nás z tráve ponaháňali kravy. Mali niekoľko malých teliatok asi sme sa im zdali byť nebezpeční. Slavo vzal nohy na plecia, kde mu sedela Milla a hybaj čo najrýchlejšie preč. V bažine sa šmykol a skončili na zemi, pričom praskli balón, čo so sebou mali. Tresk rozzúrenú kravu zastavil a mali sme pokoj. Chvíľu trvalo, kým sme Millu upokojili. Ešte aj večer pred spaním mi hovorila, ako spadla, keď krava bežala.



Dunveganský hrad je dávne sídlo Macleodovcov. Jeden zo synov Vikingského kráľa územie obsadil v 13. storočí. Jeho syn začal klan MacLeod (Mac znamená syn). Ako jeden z mála klanov Highlands prisahali vernosť anglickému kráľovi. Preto boli na nože z najsilnejším škótskym klanom MacDonald. Prechádzka hradom netrvala dlho, nepatrí medzi veľké stavby. Je tam však zachovaná pôvodná zástava klanu, ktorej sa pripisujú magické účinky. Ak ju šéf klanu nemal pri sebe počas bola, nemohol bitku vyhrať. Bol to dar víl. Pred 100 rokmi prišli vedci niekoľko storočí starý artefakt preskúmať. Záver bol, že je naozaj pôvodný a určili aj lokalitu, odkiaľ by mohol pochádzať. Vtedajší šéf klanu vedcom poďakoval a vyprevadil ich slovami: „Ďakujem za prácu, ale nám zástavu darovali víly.“



celý ostrov má čierne nepieskové pláže. Kamene sú väčšinou obrastené riasami a nepríjemne klzké. Brehy sú pokryté oranžovo-zelenými chaluhami. A tu z ničoho nič biela pláž. Znovu sme doplnili naše rôznofarebné mušľové zásoby, aby sme mohli doma s Millou vyrábať rámy na fotografie.

Neskôr poobedie sme stihli ešte exkurziu v destilérii whisky, v mestečku Talisker. Funguje od roku 1830. Milla dnu nemohla, tak sa šla s tatom hrať na ihrisko, kým som ja hodinu objavovala taje typickej údennej chute tohto moku. Whisky pochádza z gálskeho slova „usky“ (voda života). Na začiatok sme dostali pohár na ochutnanie. Mňa, ako neznalca, prekvapila chuť po údení. Bf. Odporné. Stačilo mi ovoňať. Dáma, ktorá nadšene rozprávala o celom procese nám vysvetlila prečo:

„Na našu whisky je za potreby 4 ingrediencií – slad, voda z okolitých hôr, kvasnice a rašelina. Konečne som pochopila, na čo tu slúžia kopáči rašeliny, respektíve samotná rašelina. Žiadne záhradkárčenie ale whisky. Za továrňou je 14 prameňov vody. Keď počas roku vyschnú, výroba sa zastaví, čo sa stáva 2-3x v roku. Z okolitých bažinatých pasienkov privážajú rašelinu, čo pri spaľovaní dáva sušiacemu sa sladku typickú údenú chuť. Nasleduje mletie údeného sladu, var vo vode, kvasenie a 2-ité destilácia. Nič zo surovín nevzáide nazmar. Odcukrovanú masu sladu predávajú farmárom ako krmivo. Na zrenie 10, 12, 25 a 30-ročnej Talisker whisky používajú second-handové dubové



a čerešňové sudy, v ktorých bolo predtým cherry alebo koňak. Takéto drevo whisky prepožičia ovocný a vanilkový podtón.“

Naša prevodkyňa sa priam rozplývala, keď nám opisovala chuť jednotlivých ročníkov. Neviem si predstaviť, koško jej už asi vypila. V jednotlivých halách továrne boli rôzne teploty a vône. V časti, kde prebiehala vo veľkých sudoch fermentácia a destilácia, sme pobudli dostatočne dlho na to, aby som sa začala tackať. Výpary boli nasýtené alkoholom. V obchodíku som veľmi skoro vytriezvela. Ceny boli neskutočné. Fľaša 12-ročnej bola za 50£ a 30-ročnej za 220. Takže obdarovanie rodičov sa nekoná.

Večer sme opäť zakotvili v Portree. S nadšením sme očakávali vystúpenie gajdovej skupiny ostrova Skye. 16 gajdoši boli oblečení do kiltov. Sukne po kolena a hrubé vlnené podkolenky ich chránili proti zime.

Pochodovali cez 2 ulice a na námestí potom gajdovali 40 minút. Viedol ich „dirigent“, v huňatej čapici, ktorý šermoval veľkou bakoľou a tak udával tempo. Pred každou piesňou zakričal z plného hrdla vojenské povely: „Gajdy pripraviť! Bubny pripraviť!“ Mille sa páčil najviac. Kričala spolu s ním.

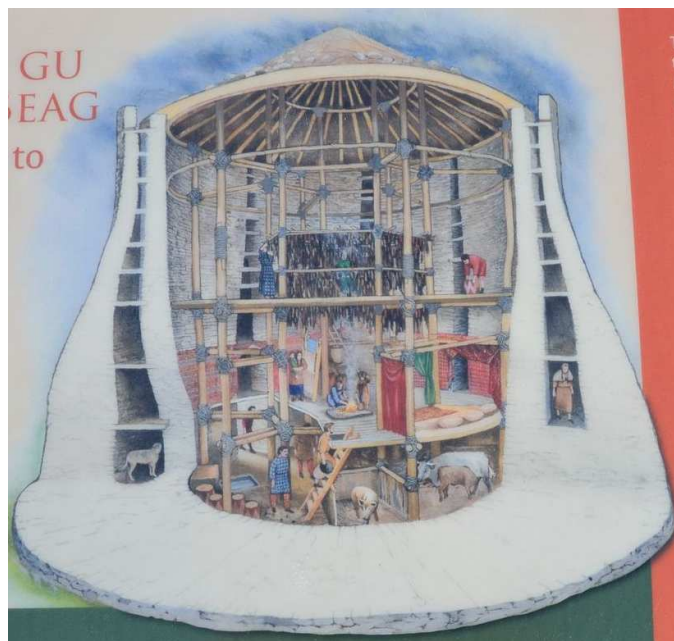


Streda 29.6. 2011 Dúha pod Ben Nevisom



Ostrov hmly sme opustili kompou, na južnej strane. Cesta k nej viedla strmými kopcami a mnohými serpentínami. Ani sme neverili, že ju tam nájdeme. Pasažierov nebolo veľa. Naše auto a 1 motorka. Kapitánov pes behal dookola a na oboch stranách kompy štekal na špliechajúcich tuleňov. Schválne sme vybrali túto cestu, aby sme sa dostali k dedinke Glenelg. Neďaleko, zašité v údolí medzi strmými kopcami sa týčia 3 najlepšie zachované ruiny keltských broch. Broch – bola 4-poschodová cylindrovitá pevnosť postavená z kameňov, poukladaných na seba. Priemer, cca 10 metrov. Na prízemí boli dokonca ustajnené zvieratá. Archeológovia predpokladajú, že medzi Keltmi boli stavitelia, čo

Pred odchodom sme strávili ráno čakaním pred miestnym zlatníctvom. Dali sme si vyčistiť obrúčky, zmenšiť môj bretónsky prsteň a dokonca boli ochotní zreparovať môj švédsky prsteň, kde chýbali už 2 kamienky. Našli sme pekné náušnice pre švagrínku a po hodine sme odchádzali s trblietavými obrúčkami. Boli ako nové.



putovali a „navrhovali“ broch, s následným dohľadom pri stavbe. V prípade ohrozenia sa z horného poschodia dávalo ohňové znamenie pre ostatné pevnosti.

Naša cesta pokračovala pod Ben Nevis, najvyšší vrh VB. Podľa momentálneho chladného počasia sa dá určiť teplota hore. Okolo 5°. Túra trvá minimálne 5,5 hodiny (so Slávom 4), ale aj tak si netrúfame to takých podmienok Millu zobrať.

Našli sme si ubytovanie na farme priamo pod ním. Jeho vrchol je zahalený hmlou. Po krátkom sprčnutí sa nad ním dokonca objavila dúha. Ubytovanie na farme je veľmi pekné, ale domáci sú zatiaľ najprísnejší, akých sme zažili. Po vstupe do domu sme dostali rozsiahlu inštrukciú, čo smieme, čo nie a čo musíme: „Ako viete, sliepky kakajú, tak sa treba hneď vyzuť, aby ste hovienka nedoniesli dnu. Kurín je pod elektrickým vedením, nedotýkať sa. Jelene za farmou treba rešpektovať. Čierny pes nie je dôveryhodný. Nehladkať. Ostatné sú OK. Raňajky sú v 3 možných časoch a do 19.00 treba vyplniť papier, čo chcete a dať ho na stolík pri vchode.“ V 5 obsadených izbách vďaka inštrukciám nik ani nemukne. Všade je ticho, ešte i divá zver čuší.



Štvrtok 30.6. 2011 Medved'ku, daj labku

S ľútosťou sme sa ráno dívali na opršaný Ben Nevis. Nie, výstup bol nemožný, aj podľa nášho prísneho farmára. Vykľul sa z neho ufrflaný Angličan, čo nadával na všetko a hlavne na to, že vo vlastnej krajine si musí dávať pozor, aby nepôsobil ako rasista. Tatko mal ale pripravený záložný plán. Na jeho potešenie dokonca vyšlo i slnko. Podľa jeho štúdií, bola jedna z najkrajších túr tá, do Strateného údolia. Stačilo 45 minút cesty autom a dostali sme sa do národného parku Glencoe. Z auta vyzeral ako Nízke Tatry.

Naložili sme sa a vyštartovali. Po 5 minútach začalo pršať. „Nevadí, nevadí,“ spievali sme pod pršiplášťami. Milla spokojne lúskala hrach. Po 1. ležernom kilometri sa chodník zmenil na stále strmé



stúpanie medzi štípmi s názvom 3 s Sestry. Asi v polovici sme stratili stopu a začali sa štverať po štyroch hore prudkým kopcom pokrytým množstvom štrkového kameňa. Dole som sa radšej nedívala a dávala pozor na gúľajúce sa kamene. Samozrejme, že sme šli zle. Cesta dolu bola ako šmýkačka zo štrku. Zašitý chodník, čo viedol cez potok sa nám dal nájsť a po hodine sme zočili skryté údolie. Prostredie mi pripomínalo Slovenský raj. Vytiahli sme obed a uprostred údolia sme sa spokojne krmili spolu s odvážnym vrabcom, čo za nami skákal posledných 100 m úplne blízko, len aby dostal kúsok chleba, šunky alebo mrkvy.

Po nejakom čase sme začuli zvuk. „Hm, počul si to? To znie, ako nejaké zviera...“ povedala som Slávinovi. Keď sa zvuk ozval znovu, hneď som ho vedela identifikovať: „To znie ako medveď.“ Videla som ako to tatkovu šrotuje. Pri ďalšom zabrumkaní vydal jasné povely: „Chytro zbalit? Millu hneď nalož. Ponáhľaj sa.“ Celý čas nespustil oči z okolitých skál. „A keď nič, postavíme sa vedľa seba a zdvihneme ruky, aby sme pôsobili mohutnejšie.“

Upaľovali sme ako s nasoleným zadkom. Milla vykrikovala: „Bear, Winnie, the Pooh.“ Po chvíli sme už boli aj my v skalách a stretli odpočívajúcich turistov. Iba povedali, že za nami, tak 150 metrov sa niečo pohybovalo, ale kvôli vzdialenosti nevedeli povedať, čo to bolo.





Zostup sa niesol v rytme pesničky Medved'ku, až kým ho neprerušili vetrom nesené tóny gájd. „Zvláštne, o gajdách sa nám už aj mari,“ poznamenal tatko. Ale nemarilo sa. Na úpätí hory, odkiaľ sme štartovali stál gajdoš v plnom nasadení a gajdoval do celého údolia. Ako som ho sledovala spolu so zelenou nádherou hôr, tak mi až vybehli slzy. Bola by som schopná ho počúvať celé poobedie.

Prevalcovaná dojatím som fingovala v aute spánok, aby medvedík zaspal. Podarilo sa. Cesta do Edinburghu sa kľukatila horami, podobnými tým

naším okolo stredného Slovenska. Nájsť ubytovanie v hlavnom meste pred víkendom je riadny zaberák. Prešli sme 6 hostelov a hotelov. Všade mali plno a deti pod 16 rokov nebrali. Až na ten posledný, Hostel Euro, pripomínajúci internáty. Ale aspoň máme aj kuchynku, kde sme si uvarili večeru a za 2 minúty sme pod hradom. Pri zaspávaní spomíname, aké to bolo, keď sme po svadbe bývali na intráku. Stačilo nám tak málo. Tá malá izba s poschodovou posteľou, stolíkom a skriňou pojala celé naše bohatstvo...

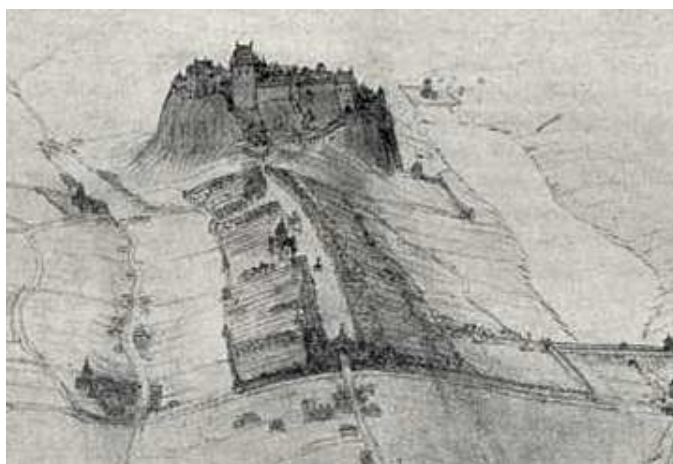
Ešte sme na internete zistili, že v Škótsku žiadne medvede už stáročia nie sú. Hm, tak čo to mohlo byť? Asi nejaký pomýlený jeleň.

Piatok 1.7.2011 Edinburgh – skôr ho zacítiš ako uvidíš

Noc v hosteli sa neobišla bez návratu podguráženej mládeže po polnoci. Pol hodinu vykrikovali na chodbe. Ale inak sme spali ako zarezaní. Zobudili sme sa do jasného dňa, ideálneho na skúmanie mesta. Chcela som sa dostať na prehliadku katakomb pod mestom. Milla dnes nemala najlepšiu náladu. Kúpili sme obrovské kebaby s jahňacinou a zamávala na rozlúčku. Aj mi bolo tatíka ľúto. Ani on dnes nemal nervy na jašiaca sa Millu, ktorá chcela chodiť po meste sama, točiť turnikety s vystavenými pohľadnicami mesta, utierať handričkou zem a sadáť si so svojou opicou uprostred pešej zóny.

Sprievodkyňa nás oboznámi so smradľavou históriou mesta a pridala mnoho pikantností. Hradný vrch je pozostatok sopky vypuklej medzi 2 údoliami formovanými ľadovcami. Od hradu sa ťahá chrbát vrchu, kde sa usídlili poddaní. Domy sú husto jeden na druhom. Strach pred vojenskými vpádmi nepustil obyvateľov ďaleko od hradu. Mesto vyrástlo na pozostatkoch keltskej pevnosti. V 14. -15. storočí bolo na malej ploche 75 000 obyvateľov. Hustota bola taká veľká, že vznikali prvé mrakodrapy – týčiace sa do 14. poschodia.

Ulice boli kolmé na chrbát kopca, na ktorom vznikla hlavná ulica, kde sa predávalo, obchodovalo a sociálne žilo. Kolmé ulice, zvažujúce sa do údolí, sa nazývali close, pretože sa na noc zamykali na oboch koncoch, aby udržiavali bezpečie obyvateľov. Ešte užšie uličky sa nazývajú wynd. V spomínanom období nebolo rozdielu medzi bohatým a chudobným. V 1 close dlhej 150 metrov žilo aj 500 ľudí. Na prízemí mohol byť holič, na 1. poschodí hrobár a na 2. nejaká kontesa. Keďže mesto nemalo žiaden odpadový systém, obsah vedier v výkalmi sa vylieval von oknom na ulicu. Pre výstrahu sa používal pokrik: „Pozor voda!“ V tom čase by tam bolo asi po členky výkalov, ktoré postupne stekali ulicami do údolí. Smrad bol všade prítomný, nedalo sa pred ním utiecť. Na zlepšenie hygieny bol prijatý zákon, čo povoľoval vylievanie výkalov iba po súmraku.



Keďže mesto nedisponovalo veľkým zdrojom pitnej vody, lacné víno, importované z Francúzska bolo



národným nápojom. Bežný miestny vypil 2-3 fľaše denne. Z toho pochádza aj prirovnanie: „Piť ako škót.“ Dôvodom pitia vína bol aj fakt, že v meste permanentne šarapatila cholera a iné choroby. 1. revolúciu v pití spôsobili mladé dámy, ovplyvnené módnym hitom zvaným čaj. Pobúrili svoje staré mamy odrastené na víne. Keď sa Francúzsko dostalo do vojny s Anglickom, v 18. storočí, skončili sa dobré časy vína. Po ukončení vojny sa obyvatelia cítili bezpečnejšie a mesto sa konečne

mohlo začať rozrastať za hradné múry. Keďže je v kopcovitom prostredí, bolo treba vystavať mosty, čo spojili 7 vrchov. 18. storočie bolo storočím výstavby mostov. Mosty, ale nestáli na pilieroch. Priestor medzi zemou a mostom sa úplne zastaval a vznikli tak katakomby, do ktorých sa presunul pracovný aj kultúrny život.

A to už sme nasledovali sprievodkyňu do podzemia. Priestory, ktoré boli novootvorené a sprístupnené verejnosti pred 20 rokmi, boli zanechané v pôvodnom stave. Rozdelené na jednotlivé miestnosti bez prístupu denného svetla sa stali miestom pre krajčírskoe dielne, pánske kluby, sklady a reštaurácie. Ich cena bola vysoká. Sviečky boli v tom období drahou záležitosťou. Svetiť sa dalo rybím alebo iným zvieracím olejom, čo už tak nevetrané priestory spravili ešte odpornejšími. V katakombách sa nebývalo. Neustále presakovanie vody a smrad postupne obchodníkov a majstrov vyhnal von a katakomby sa stali rajom pre pašerákov, vrahov a zlodějov. S potrebou alternatívy k chýbajúcemu vínu sa stali aj miestom nelegálnych pálení whisky. Pálenie whisky bolo nelegálne pre vysoké dane. Priniesli ju highlanderi. Vyhnaní čistkami sa posúvali do hlavného mesta. O kvalite moku by sa dalo polemizovať. Často dosahovali 60-70% alkoholu. Z katakomb ju pašovali na ulice ženy pod sukňami.



Katakomy sa využívali i na prenášanie mŕtvol. V 18. storočí lekári na blízkej lekárskej univerzite mohli mať 1 mŕtvolu ročne na výskum. Čo samozrejme nestačilo. Vykrádači mŕtvol preto striehli, kde, kto zomrel a z čerstvých hrobov vyťahovali mŕtvol. Podľa zákona ich nemohli obesiť, ak bola mŕtvola nahá. Ak však mŕtvola mala oblečenie a šperky a boli chytení, odvisli. Aby ich doniesli do univerzity, využívali tmú katakomb. Preto sa u obyvateľov začal nový zvyk. Mŕtvolu si nejaké 2-3 týždne ponechali doma. Univerzita za rozložené telá nezaplatila ani libru. Z histórie je známych pár vrahov, ktorí zabíjali, telá nosili so univerzity a tak si zarábali na živobytie. Lekárov sa zákon nedotýkal vôbec. Odvisli len zloději



tiel a vrahovia. Je jedno, že to robili pre lekárov. Boli to kruté časy.

Dostať sa na čerstvý vzduch bolo celkom príjemné. Nízke, zatuchnuté priestory bez denného svetla nie sú stvorené na každodenný život. Ale človek sa prispôbi asi všetkému, keď nemá na výber. Vonku svietilo slnko. Bol príjemný deň. Mesto nie je veľké, na jeho prejdienie stačí 1 deň. Pekná prechádzka viedla ulicou Princess s monumentom venovaným Sirovi Walterovi Scottovi, spisovateľovi 18. storočia, ktorý svojimi príbehmi priblížil Škótsko a škótsku povahu celému svetu.



Edinburgh bol našou poslednou zastávkou v Škótsku. V malom kníhkupectve pod hradom som ešte doplnila zásoby kníh pre Millu. Už ich máme 12. 3 o Winnim Pooh a zvyšok o zvieratkách. Slávino prevracia očami, že na čom nám to bude. Ale, keď počúva príbehy počas jazdy, tak ani nedýcha. Unavení sme stý raz nabalili batožinu, obložené žemli strčili do chladničky a nastavili GPS na anglický Malham. Miesto, kde žila Emily Bronteová a kde sa odohrávali a natáčali Búrlivé výšiny.



Bolo len 19.00, tak sme využili čas, aby sme sa nad Cove dostali. Po prudkom stúpaní sa nám otvorila krajina posiatá vápencovými skalami trčiacimi zo zeme. Nazývajú ich limestone pavements (chodník s veľa veľa dierami a priehlbinami by sa hodil viac). Slnko zapadalo a ozvali sa miggies, nepríjemné malé čierne mušky, čo vedia riadne štípať. Po návrate sme sa natriekali a zaliezli do stanu.

Malham patrí do Yorkshire a posledných 40 km k nemu viedla úzka kľukatá cesta cez pasienky. Pre vysoké kamenné múry, čo lemovali cestu sa nedalo odhadovať, či ide v protismere auto. Dedinka má asi 100 obyvateľov a všetky hoteli, hostince a aj kemp boli obsadené. Aj tak som to v kempe skúsila a farmár – majiteľ sa zľutoval. Jeho pasienky zasahovali až k Malham Cove, súčasťou národného parku, s ľadovcom vyformovanou holou stenou.



Sobota 2.7. 2011 Výprava Búrlivé výšiny

Ak som chcela vidieť niečo v Anglicku, tak to boli Búrlivé výšiny. Dom, kde sa film s Ralphom Fiennesom natáčal a potom miesto, kde sa hlavní hrdinovia Cathy a Heathcliff chodili prechádzať. Vo filme pôsobia obe miesta ako z rozprávky. Trochu rozpačito som v informačnom centre vyrukovala na staršieho pána so svojou požiadavkou: „Hľadám planinu pokrytú vápencovými kameňmi so stromom rastúcim uprostred. Hľadám Búrlivé výšiny.“ Bielovlasý pán zdvihol obočie a pokojne sa ma spýtal: „Búrlivé výšiny z ktorého roku máte na mysli?“ Bingo, boli sme na 1 vlnovej dĺžke. Do mapy mi zaznačil 2 možné miesta, kde by to mohlo byť. Obe s priemerom 5 kilometrov. Odporučil od parkovať auto a hľadať. Zároveň povedal, že dom sa nachádza cca 10 míľ odtiaľ, treba sa zastaviť v inom informačnom centre.



Viac mi nebolo treba, aj keď tato s približnou lokalizáciou nebol spokojný. Má rád, keď vie, kde presne treba ísť. Na prvom zakrúžkovanom území sme pochodovali pasienkami a skalami hodinu, ale žiaden plot. Až veľmi v diaľke, za kamenným plotom, vyšším ako ja a hrubým pol metra. Našla som miesto, kde bol mierne vtlačený dovnútra a dalo sa po ňom vyliezť. Práve, keď som si naň obkročmo sadla, spustila sa lavína kameňov. Skončila som na riadnej kope. Vďaka Bohu ma žiaden neprivalil, iba som bola celá pooškieraná,



poudieraná a v plote ostala 2 metre široká diera. Tatko ma riadne sprdol. Zničila som niekoľko storočí starý plot. No, musel uznať, že som našla náš cieľ. Trvalo mi asi 10 minút, kým sa mi po páde prestali triasť ruky. Nádherné scenéria pôsobila ako najlepší liek.

„Tak, a teraz nájsť už len ten dom,“ zahlásila som. V ďalšom turistickom centre nám povedali, kam treba ísť, ale po pol hodinovom blúdení sme išli radšej po radu do iného. Tam nám povedali, že dom leží v ruínach. Aspoň nám vyznačili na mape, kde je. Na určenom mieste však žiaden veľký dom ani ruina nestála. Znovu sme blúdili. Tato posledných 60 minút mlčal, to je zlé znamenie. Už mal toho plné zuby. Za jediným domom, ktorý sme tak vysoko našli, kosil pán v monterkách trávu. Na moju otázku zareagoval promptne:

„Áno, natáčalo sa to tu, u mňa za domom na kopci. Dom bol kulisa a neverili by ste, ako skutočne pôsobila. Bol som od nej na 20 cm a vyzerala ako skutočný dom. Ale, nie, nie ste jediná, čo sa sem prišla pozrieť. Práve dnes ste vystihli pekné počasie. Normálne tu stále fučí a prší.“

Hm, aspoň som sa necítila tak trápne. Len ako to povedať tatovi, ktorý sa bezúspešne snažil skrotiť našu nervóznú šelmu. Zabili sme celý deň pátraním. Mlčal ďalej. Cesta nádhernou zelenou krajinou ho trochu obmäkčila a sem-tam utrúsil nejakú tú vetu uťahujúc si z mojich demolačných schopností.

Podvečer sme znovu dotiahli k Benovi. Už nás očakával. Slávi mu slávnostne predal náš darček. Utierku na ktorej je zachytený rozhovor medzi Pánom Bohom a Gabrielom. Vykresľuje mu nádheru, čo daroval Škótsku pri jeho vytváraní. Gabriel ho rozhorčene prerušuje s názorom, či to nie je pre tak malú krajinu príliš. Všemohúci odpovedá: „Nie, počkaj, keď uvidíš, akých som im dal susedov....“ Ben sa zasmial spolu s nami.



Pondelok 4.7 2011 Cambridge - Londýn



Univerzitný Cambridge bol príjemnou zastávkou na trase Derby – Londýn. O takmer 20 rokov mladší ako jeho najväčší rival Oxford, bol založený v roku 1209. Zaparkovali sme hneď vedľa mestského parku, kde sa dalo čľapkať v detskom bazéne uprostred lúky. Okolo samé preliezky a šmýkačky – raj pre Millu. Centrum sa mi páčilo viac ako oxforské. Bolo menšie, kompaktnejšie a vyžarovalo atmosféru: študuj a zabávaj sa. Kým Oxford na mňa pôsobil: študuj a následne makaj celý život na svojej kariére, všetko je business. Možno to bolo iba uvoľnenou prázdninovou atmosférou. Pre tatka sme našli matematickú a fyzikálnu fakultu.

Už iba posledná zastávka, Wembley v Londýne, kam sme šli navštíviť strýka Milana. Wembley je okrajovou štvrťou s typickými všadeprítomnými uniformnými dvoj - domčekmi. Ten, kto prišiel s 1. projektom na tom musel dobre zarobiť. Wembly je satelitom pre Indov, Srí Lančanov a Somálčanov. Dominantou je štadión, známy pre koncerty. Tento týždeň vystupujú Take That. Vletok nám nesie tóny nejakej hudby, ale je ťažké rozoznať, čo je to. Milan je tu už 7. rok a pracuje vo fabrike, čo vyrába CD a DVD. Pri večernom grilovaní odvíjal históriu otrockej firmy vlastnenej Indom. Takmer všetci pracovníci



sú buď z Indie alebo Srí Lanky, čo si tu vytvorili mesto v meste. Ak si biely, tak si veľmi nemôžeš otvoriť ani ústa a na kariéru môžeš zabudnúť. Srí Lanský šéf, ktorého úroveň angličtiny by sa dala ohodnotiť ako nezrozumiteľná, bude robiť všetko preto, aby ti znepríjemnil každú minútu v šichte. Väčšinou lopotíš 12 hodín na nočných za mizerné peniaze, len aby si zaplatil vysoký nájom.



Úplne som zabudla, že už sú letné prázdniny. Uvedomila som si to až v centre, keď sme sa predierali uličkou pod Big Benom. Nad Temžou sa týčila socha Boudicci – keltskej bojovníčky. Hm, ani som o tom nevedela. Je fakt, že sme si o Londýne veľa nenaštudovali, iba to, čo sme si pamätali z maturity alebo štátnice z angličtiny. Ale stačilo to. V porovnaní s Parížom, sú pamiatky v Londýne omnoho bližšie k sebe a menej sme sa nachodili. Na Milanovo prekvapenie bol neobvykle teplý deň, 26°C. Skončili sme v tieni Buckinghamského parku. Rozložili sme sa na tráve a dali si obed.

Zajtra nás čaká už iba cesta domov. 3 týždne divoko nádherného Škótska a distingvovaného Anglicka. Naša cesta za Keltským dedičstvom mala takmer 5 000 km. Autom. S Millou sme vypísali 2 balenia fixiek, 2 veľké písacie bloky a kúpili sme 20 kníh. Zoznámili sme sa s 2 novými TV príbehmi o prasiatku Peppovi a In the night garden (aj keď tatovi stačí dívať sa na to 10 minút a odchádza. Makka Pakka ho dostala).



Tato si zvykol na riadenie naľavo. Vžil sa so svojím novým foťákom a bude mu chýbať škótske maslo a ovsené sušienky. A ja? Ja si odnášam vôňu veterných škótskych pláží a zelenú farbu Highlands. Najsilnejším zážitkom bol pre mňa bagpiprer na úpätí hôr, ktorého pieseň sa niesla zelenými dolinami a odrážala sa od holých štítov. Znovu viem viac o Keltoch. Nehovoriac o splnenom sne vidieť Búrlivé výšiny (aj keď to bol nakoniec podvod). A samozrejme, znovu som mohla vidieť Milana, pri ktorom mi je až smutno. Správne povedal, že si neviem predstaviť, aké je to byť sám, lebo mám všade so sebou Sláva a Millu, aj keď som ďaleko od zvyšku rodiny. Vie o samote svoje. Postaral sa o nás lepšie ako v 5* hoteli. Dokonca nám dal na výber z menu a Slávi sa mohol objesť mäsa na 3-aký spôsob. Sú to cenné chvíle.



